

Справка за приносния характер на трудовете

I. Статии, монографични изследвания, книги, учебни помагала:

1. Най-важните приносни моменти в дисертационния ми труд "Zum Infinitivgebrauch in der althochdeutschen Tatian-Übersetzung. Versuch einer Darstellung der Finalität des Infinitiv-Komplements" могат да бъдат сведени до следните: Първо. Работата представлява принос към граматическото описание на старовисоконемския в областта на употребата на инфинитивната конструкция и на граматико-лексикалното поле на финалността. Второ. Резултатите от работата убедително показват, че традиционната теза за силната зависимост на старовисоконемския превод на Тациан от латинския оригинал не е издържана. По отношение на изследваните инфинитивни структури езиковата форма на този така важен за изследването на ранната история на немскоезичната писменост паметник може да се счита за реабилитирана. Трето. Работата има особена стойност и в методологическо отношение. Верифицирана е хипотезата, че по-точните понятия и по-прецизните методи за работа на синхронната лингвистика могат принципно да бъдат приложени при синхронното историческо описание и да доведат до по-задълбочени наблюдения и по-обективни резултати. Рецензентите на работата – проф. д-р Р. Гросе, проф. д-р Г. Лерхнер и проф. д-р В. Хайнеман, дадоха единодушно отлични оценки за нея.

2. Статията "Finalität des Infinitivkomplements – dargestellt am Beispiel des althochdeutschen Tatian" представлява преработена част от дисертационния ми труд със заглавие "Zum Infinitivgebrauch in der althochdeutschen Tatian-Übersetzung. Versuch einer Darstellung der Finalität des Infinitiv-Komplements" (вж. под номер 1).

3. Статията "Zur sprachlichen Eigenständigkeit der althochdeutschen Tatian-Übersetzung in Bezug auf den Gebrauch des Infinitivs" представлява преработена част от дисертационния ми труд под надслов "Zum Infinitivgebrauch in der althochdeutschen Tatian-Übersetzung. Versuch einer Darstellung der Finalität des Infinitiv-Komplements" (вж. под номер 1).

4. В статията "Die Hebungstheorie bei der Behandlung althochdeutscher A.c.i.-Strukturen" се дискутира проблемът за възможността да се приложи съвременен трансформационен подход (Raising или Subjektanhebung) при анализа и обяснението на старовисоконемски синтактичен езиков материал, набран от текста на евангелската хармония на Тациан и от трактата на Изидор. Този метод за анализиране на Асi-структури се счита вече за неиздържан (виж обосновката в хабилитационния труд), но благодарение на него все пак можах да бъдат идентифицирани и съпоставени съвременни и исторически езикови реализации и да бъдат дефинирани задействани в езиковия развой рестрикционни правила, които са довели до функциониращите днес в езика синтактични модели. Този резултат е от особена важност за обективната оценка на езика в ранната преводна литература (като носител на информация за езиковата система от този период), тъй като позволява да се намери по-приемливо обяснение за употребата на така оспорваната по отношение на нейното присъствие в най-старите немски писмени паметници конструкция Accusativus cum infinitivo, от това, да се счита тя за привнесена отвън или механично заета от езика на оригинала. С други думи казано, трудно може да се квалифицира една употреба на глагола *quedan* 'казвам, твърдя' с Асi-конструкция в старовисоконемски, срв. *Thesan fundumes ... quedan sih Christ cuning uuesan* (Т.194,2), като повлияна от латински и следователно изконно неприсъща на немския език, при положение, че в модерния немски съществува

възможността, да употребим сходен по значение глагол, какъвто е напр. *meinen*, в структура като следната: *Ich meine ihn im Recht*. За да обясним съвременната структура, съотнасяйки я към по-старата реализация, е необходимо само да формулираме ограничително условие – задължителна редукция на копулативния предикат.

5. В статията “Zur Lösung konzeptueller Probleme eines Wörterbuchs der ‘Falschen Freunde’ (Bulgarisch-Deutsch)” се разискват някои решения на проблеми, свързани с изготвянето на концепция за съставянето на речник на “неверните приятели на преводача” за двойката езици български и немски. Преди всичко става въпрос за принципите за съставяне на двойката “неверни приятели на преводача” в рамките на двата съпоставяни езика. За целта явлениято е дефинирано като вид междуезикова интерференция, уточнена е неговата специфика, разгледани са възможностите за неговото описание, подложени са на анализ вече използвани критерии за класификация с оглед на тяхното прилагане за езиците български и немски и е уточнена лексикографската задача. Като основно изискване за обособяване на двойките “неверни приятели” и за тяхното включване в речника на “неверните приятели” (български-немски) е посочено, че те трябва да са съставени от думи с общ етимологичен произход, които имат близка или идентична фонетична и графична структура, но между които в двата езика съществува семантично или комуникативно-функционално несъответствие. В българската лексикографска практика проблемът за явлениято “неверни приятели на преводача” като предмет на лексикографско разглеждане с оглед на езиците български и немски не е бил поставян. В този смисъл тази публикация е първата по рода си.

6. В публикацията “A.c.i. nach Verba impersonalia. Ein Vergleich in der Wiedergabe der Konstruktion zwischen der Übersetzung Wulfilas und der althochdeutschen Tatianübersetzung” е описано поведението на Вулфила при превода на Библията на готски в случаите на A.c.i.-реализации в изходния гръцки текст след Verba impersonalia, означаващи “обективна необходимост”, и е направено сравнение между готския превод и старовисоконемския превод на евангелската хармония на Тациан (от латински), с оглед преводаческия подход при вземането на решение за начина на предаването на тези случаи в целевия език. Резултатите от съпоставката дадоха основание, да се изтъкне несъмнената близост в преводната техника на двата текста по отношение на наблюдаваната синтактична конструкция, както и да се направят важни изводи относно степента на тяхната зависимост от съответната чуждоезикова база. Сравнението позволи още веднъж да бъде изтъкнато напълно съзнателното и отговорно поведение на преводача на Тациановия текст по отношение на латинския оригинал.

7. Помагалото за самоподготовка и работа с учител “За кандидат-студентски изпит по немски език - преразказ, превод, тест” включва три раздела с немски текстове за преразказ, текстове за превод и тестове и има за цел да улесни изучаващите немски език в усвояването на умения, свързани с разбирането на кратък немски фабулен текст и с предаването на неговото съдържание в писмена (или устна) форма, с писмения превод на малък по обем, смислово обособен немски текст на български език и с попълването на езиков тест чрез избор от няколко предложения. Преразказът (писмен или устен) на чужд език е вид упражнение за развиване уменията за четене, респ. слушане, с разбиране и затова всеки един от текстовете за преразказ е придружен от няколко въпроса, които насочват към основните моменти от съдържанието, задължителни за цялостното му осмисляне и предаване в писмена или в устна форма. Към текстовете за превод от немски на български са дадени ориентировъчни преводи

на български език, като при някои по-трудни места са направени коментари, съдържащи предложения за варианти и пояснения за взетите решения. Разделът с тестове за попълване на празни места при зададени предложения е придружен от примерен коментар на особено трудните места в първия от тях и са дадени методически указания за изработване на подход при работа с тестови задачи. С примерните преводи на български език и с коментарите към тях, както и с коментара и методическите указания за изработване на подход при работа с тестове за попълване на празни места, пособието “За кандидат-студентски изпит по немски език - преразказ, превод, тест” е уникално в страната, ползва се (по данни на учители и ученици) с успех в училищата, както и при самоподготовка, и досега е претърпяло няколко издания.

8. В статията “Polysemie oder Homonymie im Wörterbuch der falschen Freunde des Übersetzers” е поставен на дискусия концептуалният за лексикографската практика проблем относно начина на експлициране многозначността на сигнификанта като полисемия или омонимия в един частен случай, какъвто е речникът на “неверните приятели на преводача”. В практическата едноезична лексикография е налице отчетливата тенденция, при изразяването на многозначност да се разтоварва микроструктурата и чрез прегрупиране на информацията (създаване на омоними), да се натоварва макроструктурата с цел да се улесни боравенето с лексикографския материал, а оттам и езиковата рецепция. Решаването на конфликта – полисемия vs. омонимия, в един речник на “неверните приятели” трябваше да стане с оглед подобряването на неговата функционалност. Целта на такъв речник е да бъде в помощ в един особен случай на междуезикова интерференция, за да бъдат предотвратени погрешни реализации. Проблемът с този вид междуезикова интерференция възниква вследствие на специфично вътрешноезиково развитие в значението и/или в употребата на етимологично свързани думи, които функционират в рамките на два езика в близка, респ. идентична, фонетична или графична форма. Особеното в случая е, че “неверните приятели” са заемки или чужди думи и поначало нямат много развита семантична структура, т.е. микроструктурата на лемата е сравнително ясна и прегледна, което не може да оправдае нейното “разтоварване”. Ето защо, тук въпросът беше поставен в друг аспект. Дали не е по-удачно, при излагане на семантичния потенциал на многозначни сигнификанти и в случаите с разделно разкриване на семантичния им обем, т.е. като вътрешноезикова омонимия, да се използва полисемното представяне под една лема, а не под отделни лемии (омоними)? С оглед на езиковата рецепция, т.е. на по-ясната и прегледна структура вследствие на елиминиране на излишната за един речник на “неверните приятели на преводача” информация, при отговора на този въпрос беше даден превес на полисемното изразяване на семантичната информация при многозначност, което в крайна сметка е в съответствие и с общия етимологичен произход на вътрешноезиковите омоними.

9. Klipp und Klar е съвременна практическа граматика за основния курс по немски език, чието главно преимущество е в изключително простите правила, удачните примери за илюстрация на граматическите структури и добре подбраните ситуации и теми от ежедневието като база за упражняване и усвояване на поднесенния граматически материал. Методологическо предимство при усвояването на граматическите факти дава и подредждането на граматическите явления в прогресивен порядък – от по-простото към по-сложното, както и систематичното им подреджане по граматични теми. Тези положителни страни на граматиката Klipp und Klar бяха причината да я предложа на издателство “Колибри” (след като бях помолена за консултация при избора на няколко граматички) за превод и адаптация на български. При работата върху превода на

граматиката на български и нейната адаптация, с оглед на по-ефективното ѝ приложение в учебния процес, използвах постъпателно-низходящ подход за въвеждане на терминологията и на обяснителния текст. По този начин преводът, респ. българският текст, прогресивно намаляваше, така че в края на граматиката обясненията на граматическите явления вече можеха да се изложат почти изцяло на немски. Смятам, че така поднесени, граматическите правила и обясненията към тях не присъстват като чуждо тяло в учебния процес, а са включени като активна съставна част в него. Граматиката се ползва (по данни на издателството и на работещи с нея учители и ученици) с много добри отзиви и има голям успех на пазара.

10. В конципираната в рамките на международния научен проект “Интеркултурно обучение в немско-български контекст” практическа граматика под заглавието “Немска граматика в съпоставка с граматиката на българския език” съм разработила следните глави: 1.3. Лексико-граматични класове на глаголите (стр. 48-72); 2.2. Склонение на съществителното (стр. 161-174); 2.3. Лексико-граматични класове на съществителното (стр. 175-177); 2.5.1. Род на съществителното (стр. 183-190); 2.5.2. Число на съществителното (стр. 190-199); 2.5.3. Падеж на съществителното (стр. 199-209); 3.5. Степенуване на прилагателното (стр. 238-246); 4.3. Степенуване на наречията (стр. 264-265); 11. Предлог (стр. 344-368).

Като особен личен принос искам да подчертая преди всичко в частта “Лексико-граматични класове на глаголите” подразделянето на възвратните и взаимните глаголи на подгрупи в зависимост от семантичната и синтактична функция на възвратното местоимение и тяхното описание, както и в разработката на частта “Предлог” изложението на предлозите по семантични класове с оглед на изразяваните от тях отношения – пространствени, времеви, каузални, модални.

11. Манускриптът под надслов “Das Phänomen des sog. Accusativus cum infinitivo und seine Reflexe im Deutschen. Ein Versuch Synchronie und Diachronie interagieren zu lassen” представлява монографичното изследване, успешно апробирано на 19 февруари 2003 год. като хабилитационен труд за придобиване на научното звание “доцент”. Целта на изследването беше, да се опише спецификата на феномена Accusativus cum infinitivo и да се типологизират неговите прояви, с оглед проблемите, които възникват при неговата идентификация и анализиране в съвременния немски език и в по-стари негови периоди. В резултат на прилагането на многоаспектен подход за набиране на езиков материал от различни (сродни) езици и развойни степени на немския, както и на използването на синхронни оперативни методи за анализ, успях да дешифрирам сложната организационна структура на наблюдаваното явление и да предложа едно типологично членение на конструкцията Accusativus cum infinitivo, което в еднаква степен отчита, както генезиса, така и комплексния ѝ характер. Използвайки обособените и характеризирани в детайли типове Aci (първичен, вторичен, граматикализиран и абсолютизиран) като инструменти за откриване и интерпретиране на Aci-структури в немски (в модерния език и в по-старите негови степени), успях да покажа присъствието не само на първичен Aci в съвременния език, както се смяташе досега, но и на вторичен Aci при глаголи като *lassen*, *hören*, *sehen*, *wollen*, както и да докажа предположението си, че в немски конструкцията се е разраснала, а след това отново се е свила до първоначалните си рамки, така че в съвременния език присъствието ѝ е по-скоро остатъчно и спорадично. Досега (с изключение на някои малко на брой, не получили гласност твърдения), противно на фактологическия материал, се смяташе, че конструкцията Accusativus cum infinitivo не е претърпяла развитие в немски (за разлика от класическите езици) и че срещашите се в ранните

преводни паметници Асі-реализации са повлияни от чуждия оригинал. Тази теза очевидно се нуждаеше от преосмисляне.

Съществен приносен момент в работата представлява и това, че успех, в рамките на генеративистичния синтактичен модел за описание (в традицията на Чомски), да предложи корекция при използването на теорията за т. нар. *Exceptional-case-marking* от страна на матричния глагол. Тя, според мен, под влияние на използването ѝ при описанието на английски глаголи като *believe, expect, want*, се прилага погрешно в немската специализирана литература за обяснение на Асі-конструкцията (в предлаганата от мен типология) от тип I при глаголи в немски като *sehen, hören* etc. (пряко възприятие), *glauben, meinen, wünschen; heißen, lehren, lassen* (в някои значения). В монографията теорията *Exceptional-case-marking* беше приложена безпроблемно при анализа на Асі-конструкцията от тип II. За обяснението на организационната структура на Асі-конструкции от тип I предлагам, те да се разглеждат като производни структури, в които подлогът на базисната финитна структура е елиминиран поради кореферентност с номинална фраза от матричната структура и може да се изрази като фонетично нереализиран или празен елемент PRO, който има своя antecedens в случая в обекта на матричния предикат. По мое мнение този тип Асі-структури могат да бъдат разгледани в един генеративен синтактичен модел в традицията на Чомски като обектно-контролни структури и да бъдат анализирани по аналогичен начин със структури като тези, които реализират напр. глаголи като *raten, bitten* etc. в немски.

Като приносен момент в рамките на по-новата генеративистична теория искам да отчета и предложеното от мен извеждане на пасивни Асі-комплементи на синтактичната повърхност на изречението от една дълбинна структура с пасивен темпорализиран комплемент, в която празната при пасивния вариант на глагола подложна позиция (в този случай глаголет не отдава на подложната позиция тета-ролята "субект") вече е заета от вътрешния аргумент, т.е. от допълнението-обект на действието. Едва в тази позиция останалата вследствие на пасивната морфология без падеж обектна фраза може да получи отново падеж (именителен) от INFL-възела на вградената финитна структура, а след елиминиране на границата на подчинената структура и превръщането ѝ в инфинитна структура, друг падеж (винителен) "по изключение" от страна на транзитивния матричен глагол. В крайния етап, за да получим съвременната конфигурация на изречението на синтактичната повърхност (за разлика от по-стария език), трябва да приложим задължително и редукция на копулативния предикат. Това обвързване на пасивните Асі-комплементи с пасивни финитни комплементи в базисната структура обяснява по приемлив начин и наличието на асиметрия в езика, т.е. възможността да съществуват пасивни Асі-комплементи без активните им аналози.

Смятам, че в резултат на това изследване успех да покаже комплексната същност на синтактичното явление *Accusativus cum infinitivo* и да предложи в категориално-граматичен план начин за неговия анализ и интерпретация.

12. Със статията "За нов прочит и оценка на готския превод на Библията от Вулфила" си поставих за цел, да обърна внимание върху първото голямо заглавие в литературната история на германските езици - готския превод на Библията от Вулфила. В кратък преглед са посочени някои важни публикации, които осветляват възникването и историята на текста, както и различни аспекти на неговия език. Изтъкнати са противоречивите становища относно достойнствата и оценката на готския превод, което само по себе си е достатъчен факт, за да бъде подложен текстът на нов критичен оглед. За германистичната наука освен това представлява несъмнено предизвикателство, да подложи на проверка едно твърдение на В. Щрайтберг, че

библията на Вулфила превъзхожда старовисоконемските преводи с изключение на старовисоконемския трактат на Изидор. Посочено е, че от друга страна изследването на езиковата реалност в готския паметник би създало една идеална по-стара база за сравнение за старовисоконемската езикова степен на немския език (както впрочем и за всеки един от останалите представители на германското езиково семейство), въпреки че старовисоконемският не е пряк наследник на готския. Освен това в статията са направени паралели, които очертават общото между готския и старовисоконемския като представители на най-старите писмени степени, съответно на германското езиково семейство и на немския език. Обърнато е внимание и на сходната преводна ситуация на готския превод на Вулфила и четири века по-късно осъществения превод на Тациановата евангелска хармония на старовисоконемски, което е методологическа предпоставка за изследвания на двата текста в съпоставителен план.

13. Студията "Das Phänomen des sog. Accusativus cum infinitivo und seine Reflexe im Deutschen. Ein Versuch Synchronie und Diachronie interagieren zu lassen" представлява леко съкратен предимно в уводната част вариант на апробираната като хабилитационен труд за придобиване на научното звание "доцент" монография под същото заглавие (вж. под номер 11).

14. В предложената за печат в сп. "Съпоставително езикознание" статия "За конструкцията Accusativus cum infinitivo и нейната типологизация" са отразени същностните моменти в апробираната като хабилитационен труд за придобиване на научното звание "доцент" монография "Das Phänomen des sog. Accusativus cum infinitivo und seine Reflexe im Deutschen. Ein Versuch Synchronie und Diachronie interagieren zu lassen". Вж. под номер 11.

15. Учебното помагало "PONS 10 изпитни варианта за кандидатстудентски изпит по немски език" е конципирано за самостоятелна подготовка и за работа с учител. Включени са текстове и тематични задания, които отговарят на формата на кандидатстудентския приеман изпит по немски език в СУ "Св. Кл. Охридски" – Lückentest (A), Lückentest (B), Leseverstehen + Thema, Übersetzung, както и раздел с ключове и отговори. Целта е кандидатстващите да разполагат с примерни варианти за кандидатстудентския изпит по немски език, за да могат да добият реална представа за спецификата и трудността на изпита, да тестват времето за изпълнение на отделните задачи, да изпробват нивото на подготовката си и да контролират резултатите си с помощта на ключовите текстове и отговорите.

16. В статията "† I N I N I N I h V I L P I D H I N I h V I L P N † oder die Botschaft eines Schwertes aus der Zeit des Königsreichs der Langobarden (?)" е публикувано научно откритие. Става въпрос за разчитане на неизвестен досега германски паметник (по всяка вероятност на германското племе лангобарди), който представлява добре запазен надпис върху острието на меч, намерен от златотърсач в развалините на разрушената в края на 12. век крепост край Перник. Надписът беше разчленен с паузи между отделните словоформи по следния начин: I N I N I N I h V I L P I D H I N I h V I L P N. В зависимост от смисловите варианти на наречието INI – 'вътре' или 'в себе си', както и на комбинацията между тях, така че от една страна да се изрази конкретно локално значение за INI, а от друга преносно, надписът беше разчетен дословно по следните три начина:

1. ^{1,2}INI = 'вътре'

A3 ВЪТРЕ НЕ ВРЕМЕТО ЧАКАМ, (A3) ВЪТРЕ ВРЕМЕТО СЪМ.

2. ^{1,2}INI = 'в себе си'

АЗ В СЕБЕ СИ НЕ ВРЕМЕТО ЧАКАМ, (АЗ) В СЕБЕ СИ ВРЕМЕТО СЪМ.

• ¹INI = 'вътре', ²INI = 'в себе си; аз самият'

АЗ ВЪТРЕ НЕ ВРЕМЕТО ЧАКАМ, (АЗ) САМИЯТ ВРЕМЕТО СЪМ.

В статията е предложена и нова датировка на производството на находката, която изхожда от възможния период на възникването на текста. При определянето на този период са използвани езиковите данни от фонологическия анализ. На тази база за времето на възникването на надписа и съответно на изработката на меча е определен 8. век.

За първи път се предлага и хипотеза относно мястото на производство на находката, която също търси опора предимно в езикови и стилистични индикации. За вероятното място на възникване на надписа и на меча е посочен кралският двор на германското племе Лангобарди.

17. Предмет на изследване в статията "DaF-Wörterbücher im Vergleich. Ein Plädoyer für 'Strukturformeln'" е частен синтактически аспект, залегнал в структурата на речниковите статии в четири немски речника: Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache 1993 (LGwDaF), de Gruyter Wörterbuch Deutsch als Fremdsprache 2000 (dGWDaF), Duden Deutsch als Fremdsprache 2002 (DDaF) и PONS Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache 2004 (PONGwDaF). Става въпрос за т. нар. "структурни формули". Целта беше въз основа на критическия анализ и съпоставка на лексикографските практики в LGwDaF, dGWDaF, DDaF и PONGwDaF по отношение на споменатия клас данни да се направят изводи относно целесъобразността на съответните практики в отделните речници от гледна точка на чуждоезиковия потребител. За изходна точка на съпоставката служат данните в LGwDaF. Оказа се, че в DDaF тази категория данни напълно отсъства, което поставя под въпрос функцията на речника при изучаването на немския като чужд език. В речниците на de Gruyter и PONS, чиято цел по принцип е да подпомогне чуждоезиковия потребител при създаването на текст като му предоставя информация за възможностите за синтактическо свързване на думите, данни за синтактическата употреба на лемата се дават само при глаголите. При това в dGWDaF е взета предвид само задължителната валентност на глагола, което отдалечава лексикографската практика от реалната употреба на езика. Проблемно в dGWDaF е също изваждането на подлога извън рамките на структурната формула, непоследователното маркиране на падежа в структурните формули, липсата на ясно функционално разграничение между структурни формули и колокации, както и топографското маркиране на синтактическия модел за употреба на думата. Въпреки тези слабости синтактическите данни относно валентните изисквания на глаголите могат да се разглеждат като задоволителни. По отношение преди всичко на семантичната спецификация на валентно свързаните елементи (подлози и допълнения) в dGWDaF (в съпоставка с LgwDaF) е направена крачка напред в посока „Wörterbuch zur Sprachproduktion“. По отношение на коментара към синтактическите параметри глаголните речникови статии в PONGwDaF са значително по-добре структурирани. Подлогът е включен в структурната формула, което е в съответствие с валентнотеоретическите изисквания, но също така прави синтактическата структура по-ясна. Последователно е използвано указанието за семантическата селекция на подлога: *jmd.* за хора, *etwas* за -ANIM, *ein Tier* за +ANIM, -HUM. При обозначенията на падежите в PONGwDaF е процедирано по следния начин: При *casus obliqui* след параметъра *etwas* се маркира само генитивът. Акузативът не получава маркировка, тъй като се съдържа имплицитно в параметъра *mit OBJ*. Предложният падеж винаги се обозначава изрично, ако не става ясен от съкращенията

jmdn., jmdm. Този начин на изразяване отговаря в много висока степен на нуждите на DaF-потребителя. Лексикографската практика в PONGwDaF е подобрена значително и по отношение на топографското оформление на структурните формули и на интерпунктуацията. Особено важно е да се подчертае, че в сравнение с недостатъчното разграничаване в LgwDaF на структурни формули от една страна и на парафрази на значения, колокации и идиоматични изрази от друга в речника на PONS е постигнат значителен напредък. Функционалните разлики между тези категории са ясно разработени и са намерили адекватен за нуждите на DaF-потребителя формален израз в речника, така че тяхното идентифициране и осмислянето на информационното им съдържание не създава трудности.

18. Статията “Langobardische (?) Inschrift auf einem Schwert aus dem 8. Jahrhundert in bulgarischem Boden” представлява втора преработена и разширена публикация в специализирано филологическо списание на първата публикация на научното откритие в списание *Archaeologia Bulgarica* през 2005 г. (вж. под номер 16). В нея бяха направени допълнителни проучвания и уточнения във връзка с езиковите особености на текста напр. по отношение на формата на съществителното hWIL (регистравана без падежно окончание два пъти в текста в различни синтактически функции), или на глаголните форми PIDH (с елизия), PN (със синкопа). В тази връзка допълнително са подчертани и някои стилистични особености на текста. Изцяло нов момент в изложението е поставянето на въпроса за историческите събития, довели до намирането на меча на българска територия. Може да се допусне, че той е пренесен в български земи в годините на българско-франкския военен конфликт 818-832 като военен трофей. През 830 в конфликта участва най-големия син на Лудвиг Благочестивия – Лотар, който управлява Италия от 822 г. Възможно е няколко столетия по-късно (в началото на 12. век) мечът да е бил част от бойното снаряжение на български воин, отбранявал крепостта край Перник. Друг възможен вариант е рицар кръстоносец да е пренесъл меча в български земи по време на някой от кръстоносните походи (1096-1099, 1147-1149, 1189-1192, 1202-1204).

19. Статията “Zur Einstufung der gotischen Bibelübersetzung in historischer und systematischer Sicht” представлява част от дисертационния ми труд за придобиване на научното звание “доктор на филологическите науки” със заглавие “Zum Gebrauch infinitivischer Sätze mit explizitem Subjekt in der Bibelübersetzung (Neues Testament) von Wulfila. Ein Versuch gotisches Idiom vor dem Hintergrund übersetzungstechnischer Entscheidungen abzugrenzen und zu charakterisieren” (вж. под номер 20 и 21). Основно в нея е поставен въпросът за адекватността на преводния текст (в частния случай на текстовия вид “библия”) с оглед на неговата функция в езиковата комуникация на даден етап от развитието на обществото. В статията се пледира за динамично схващане на нормата за адекватност на целевия език или за нейното обвързване с конкретните времеви и пространствени условия на осъществяване на превода, които включват определени параметри като степен на развитие на изходния език, степен на развитие на целевия език, комуникативна функция на превода, адресат на преводния текст. Едва след конкретизиране на тези параметри може да се пристъпи към определяне степента на постигната адекватност на преводен текст от текстовия вид “библия”. Преводният текст след това може да се разглежда и анализира като целево адекватен, ако се установи, че преводачът подхожда съзнателно към преводния процес (стъпва на определени принципи), разбира изходния текст, притежава родноезична компетентност и филологически умения. С една дума преводната техника на (ранно)средновековните преводи на Библията (в това число и на готската Библия) трябва да се разглежда като

продукт на две напълно противостоящи си позиции на преводача: От една страна сакралността на изходния текст диктува абсолютна дословност, което е определящо за извеждането на основния принцип на превода “съответствие на формалните елементи” или “запазване на количествената или позиционна идентичност на единиците от изходния текст”. От друга страна обаче преводачът трябва да държи сметка и за адресата на целевия текст, тъй като неговата функция е словото божие да достигне народната маса. Последното обстоятелство именно го принуждава да нарушава принципа за формална идентичност между двата текста и да се отклонява от оригинала. За добрия ранносредновековен преводач, какъвто именно е Вулфила, е характерен стремежът с минимални формални промени в целевия текст да допринася за по-доброто изразяване на съдържанието на текста.

20. Манускриптът “Zum Gebrauch infinitivischer Sätze mit explizitem Subjekt in der Bibelübersetzung (Neues Testament) von Wulfila. Ein Versuch gotisches Idiom vor dem Hintergrund übersetzungstechnischer Entscheidungen abzugrenzen und zu charakterisieren” представлява успешно защитен пред СНС на 1.02.2007 г. дисертационен труд за придобиване на научната степен “доктор на филологическите науки”. Предмет на изследване и описание в него са инфинитивните изречения с явен подлог в евангелската част на готския превод на Библията от Вулфила в тясна взаимовръзка с гръцкия изходен текст. Такива изречения представляват конструкциите *Accusativus cum infinitivo* (Aci), *Nominativus cum infinitivo* (Nci) и *Dativus cum infinitivo* (Dci). За идентификацията на изследваните категории беше използван типологичен инструментариум, разработен в хабилитационния ми труд под надслов “Das Phänomen des sog. Accusativus cum infinitivo und seine Reflexe im Deutschen. Ein Versuch Synchronie und Diachronie interagieren zu lassen” (вж. под номер 11). Изводите от изследването трябваше преди всичко да дадат отговор на въпроса за определянето на границите на чуждото синтактично влияние върху езиковата норма на готския от 4. век по отношение на изследваните граматични категории. Отговорът на този въпрос зависеше на първо място от това, как ще бъдат квалифицирани случаите на формално поемане на гръцката базисна структура – като механично наподобяване на оригинала или като автентичен езиков материал с ясно очертани композиционно-типологични и граматично-категориални характеристики, който може да хвърли светлина върху синтактичното устройство на готския и по такъв начин да бъде използван при неговото системно описание. В този аспект особена важност имаше проследяването на отклоненията в готския текст от чуждия оригинал, защото обхващането на спецификите на готския идиом стои в най-тясна връзка с разкриването на рестриктивно действащи регулаторни механизми, които пречат на конституирането на инфинитивни изречения от експлицитно субектно-индицирания тип.

Като основни приноси моменти на дисертационния труд могат да бъдат изтъкнати следните:

- a) Дисертацията представлява пръв цялостен опит за разглеждане употребата на инфинитивните конструкции *Accusativus cum infinitivo*, *Dativus cum infinitivo* и *Nominativus cum infinitivo* като композиционно сходни явления с общ признак – експлицитно заявен подлог, в готския превод на Библията (НЗ).
- b) Резултатите от работата убедително сочат, че тезата за силната зависимост на превода на Вулфила от гръцкия оригинал не е издържана. Показано е, че формалното следване на гр. текстова база и отклонението от нея се подчиняват на детайлно премислена и неотклонно следвана в целия текст преводна схема, което е доказателство за това, че въпреки ясно очертаната интерлинеарна линия на преводачески подход по отношение на изследваните инфинитивни структури

езиковата форма на този така важен за ранната история на германоезичната писменост паметник притежава необходимата синтактическа самостоятелност.

- с) В дисертационния труд за пръв път е направен опит, при комплексно отчитане (в модели) на преводаческия подход (използване в целевия език на перифрази или копия на оригинала), прилагане на вътрешно- и външнотекстови съпоставителен метод и на оперативен количествен критерий, както и с онагледяващата помощ на композиционно-типологични матрици (Aci/Dci I/II/III/IV, Nci I/II) да се даде аргументиран отговор на въпроса за периметъра на употреба, за условията за конституиране и за граматично-категориалните характеристики на идиоматичните и заемно-синтактичните елементи в езиковата норма на готския от 4. век по отношение на изследваните категории, с което работата има съществен принос към граматическото описание на готския в областта на употребата на инфинитивни изречения с явен подлог.
- Доказано е, че по отношение на изследваните инфинитивни изречения с експлицитно присъстващ подлог идиоматичен готски езиков материал е налице при конструкциите *Accusativus cum infinitivo* от тип II и *Nominativus cum infinitivo* от тип II (респ. Па и IIb), докато засвидетелстваните в готския превод Aci-конструкции от типовете III и IV представляват нарушения спрямо родноезиковата конвенция и следователно са гърцизми.
 - Показано е рестриктивното действие на регулаторни механизми, които възпрепятстват конституирането на Aci-съчетания от вторичния тип при определени условия, вследствие на което за тази композиционна разновидност на конструкцията *Accusativus cum infinitivo* е постулиран начален стадий на развитие.
 - Определени са граматичните параметри на готския идиом по отношение на експлицитно субектно-индицираните конструкции *Accusativus cum infinitivo* и *Nominativus cum infinitivo*.
- d) Опровергани са твърденията, че в готски присъства конструкция *Dativus cum infinitivo* от експлицитно субектно-индицирания тип.
- e) Ревизирани са редица документирани в диахронната научна литература интерпретации на Aci-конструкции като експлицитно-субектни образувания след гот. *qifan, gadomjan, wiljan, taiknjan, sokjan, gasaihvan* 'sehen, erblicken', както и тълкуване на Aci-конструкция след гот. *gasaihvan* в значението 'sehen, feststellen' като първична или Aci-структура с контролиран подлог.
- f) Като напълно погрешно е отхвърлено схващането в историческото езикознание за композиционното устройство на Nci-конструкцията в готски.
- g) Регистриран и анализиран е неизследван досега готски езиков материал при
- 31 съчетания от експлицитно субектно-индицирания Nci-тип II и
 - 42 случая с описателно предаване на гр. Aci-IV-модели след *prô* и след несъщинските съюзи *prô to ũ, met á d é t ó, é v t ũ* и *di á t ó*.
- h) Дисертационният труд има принос към граматичната теория в следните отношения:
- Класификациите и типологичните спецификации на Dci- и Nci-конструкциите като композиционно нееднородни граматико-категориални комплекси на базата на класическия генеративистичен синтактичен модел за описание (в традицията на Чомски) представляват теоретична новост.
 - За първи път при обяснението на падежа на номиналния член в Dci-конструкцията от вторичния тип е приложена теорията за т.нар. *Exceptional-case-marking* от страна на матричния глагол.

- За първи път обяснението на номинативното оформление на субектната фраза на инфинитива в Nci-конструкцията от субектно-индицирания тип е обвързано с *Raising*-теорията.
 - Предложено е Dci-I- и Nci-I-конструкцията да се разглеждат като инфинитивни изречения с контролиран от antecedент в матрицата PRO-подлог.
 - Забелязано е, че при пасивирани матрици в изречения с Nci-I-комплемент тематичната характеристика на antecedента на PRO-подлога на инфинитива не се променя, въпреки, че той е реализиран в субектната позиция на матрицата и е формулиран в номинатив. Видът на контрола е определен като пациенс-субектен.
 - За изречения с подчинена Aci-структура и рефлексивни матрици е формулирано правило, което предвижда задължително конституиране на Aci-структура с референциално подтиснат или PRO-подлог. Видът на контрола е определен като направляван от матричния подлог обектен или непряко субектен.
- i) Работата има следните приноси в методологическо отношение:
- Показано е на практика, как при работа със стари (респ. мъртви) езици в подкрепа на вторичната езикова компетентност се използват дефиниторно специфицирани композиционно-типологически инструменти-матрици (Aci I, II, III, IV; Dci I, II, III, IV и Nci Ia, Ib, IIa, IIb) и как се набират необходимите за конституирането им граматично-категориални признаци.
 - Поради успешното използване на типологичните Aci-/Dci- и Nci-инструментариуми при селектирането на гръцки и готски инфинитивни изречения с определена характеристика са потвърдени очакванията за тяхната оперативност и универсална приложимост.
 - Доказано е, че боравенето с предварително подготвени типологични инструменти води до значително ограничаване интуитивната намеса на изследователя (в конкретния случай при филтрирането на инфинитивните конструкции с референциално скрит подлог или Aci/Dci/Nci I от тези с референциално присъстващ подлог или Aci/Dci II/III/IV и Nci II) и оттам до създаването на сигурна опора за анализа и до повишаване степента на неговата обективност.
 - Верифицирана е хипотезата, че по-точните понятия и по-прецизните методи за работа на съвременното синхронно езикознание могат принципно да намерят приложение при синхронното историческо описание и да доведат до по-задълбочени наблюдения и по-обективни резултати.

21. Книгата "Infinitivische Sätze mit explizitem Subjekt in der Bibelübersetzung (Neues Testament) von Wulfila. Ein Versuch gotisches Idiom vor dem Hintergrund übersetzungstechnischer Entscheidungen abzugrenzen und zu charakterisieren" представлява незначително редактиран вариант на успешно защитения пред СНС на 1.02.2007 дисертационен труд за придобиване на научната степен "доктор на филологическите науки" под надслов "Zum Gebrauch infinitivischer Sätze mit explizitem Subjekt in der Bibelübersetzung (Neues Testament) von Wulfila. Ein Versuch gotisches Idiom vor dem Hintergrund übersetzungstechnischer Entscheidungen abzugrenzen und zu charakterisieren" (вж. под номер 20).

22. В статията "За възможността да се разграничат сложно-съставни изречения с подчинено финално от сложно-съставни изречения с подчинено консекутивно

изречение с помощта на “граматични семи” е предложен начин за експлициране и обективизиране на разликата между двата вида подчинени изречения. Противно на застъпваните от Здравка Мечкова-Атанасова, Зомерфелд/Щарке и Фраз становища, че за разлика от финалното изречение следствието в консекутивното изречение не може да бъде породено от целенасочено действие в главното изречение, смятам, че когато извършителят на действието в главното изречение е човек, т.е. съзнателно определящо своето поведение същество, изразеното в консекутивното изречение следствие може да бъде и резултат на целенасочено предизвикано действие. За обозначаване на такова действие, при което е налице насоченост по отношение на постигането на определена цел – пораждането на определено действие, е използван терминът “интенционалност”. С други думи, по мое мнение само по себе си едно изречение като: Er sang laut, sodass das ganze Haus aufwachte, е по отношение на признака “интенционалност” индиферентно. Признакът [интенционалност] винаги присъства във финални подчинени структури. За разлика от тях консекутивни подчинени структури трябва да се маркират с [±интенционалност]. В този смисъл е и критиката към коментара на Мечкова-Атанасова за превода на изречението от романа на Seghers “Die Entscheidung”: Clarc hatte den Stuhl gewechselt, sodass das Lampenlicht auf des anderen Gesicht fiel. Не става въпрос за това, че при превода е отчетена възможността, действието в главното изречение да е интенционално предизвикано, поради което е използвано финално подчинено изречение (срв.: Кларк беше сменил стола си, така че светлината на лампата да пада върху лицето на събеседника му.), докато в немското изречение тя е игнорирана с употребата на консекутивно подчинено изречение, а за това, че актуализирането (в рамките на по-широкия контекст) на признака [интенционалност] в сложното изречение с подчинено консекутивно създава условия при превода консекутивното изречение да бъде трансформирано във финално. С това промяната в целевия език може да бъде обяснена, но не и оправдана. Наличието на признака [интенционалност] в двете формално диференцирани подчинени структури не ги прави идентични по отношение на изразяваното граматично значение. Финалното изречение е носител на специфична информация. То съдържа допълнителна, характерна само за него информация. Финалността е свързана с човека, който единствено може да си поставя цели и да ги осъществява волево. В езикови изрази, при които между изказаните действия е налице финално отношение, се съдържа семантичният елемент [волиционалност]. Терминът “волиционалност” беше заимстван от работата на Тиле, но към двата фактора, които той привежда за идентифициране на волиционалния елемент, а именно, че в главното изречение действието се осъществява от съзнателно същество, или го предполага, и че в главната смислова част стои глагол, който изразява съзнателно насочено към постигането на определена цел действие, се наложи да бъде прибавен още един. Във втората, съдържаща следствието, смислова част на изречението е описано действие, което представлява желана, съществуваща само в представата, т.е. нереализирана цел. По-този начин особено релевантният при разграничаване на консекутивни и финални изречения волиционален елемент можа да бъде дефиниран по-прецизно и с това да бъде по-ясно отграничен от интенционалния елемент. Волиционалният елемент е в тясна връзка с интенционалния елемент, но не е идентичен с него. Волиционалността предполага интенционалност, в смисъл, че всяко волево насочено към осъществяването на желана цел действие изисква осъзнаване на целта и на начините за нейното реализиране. В статията е направено предложение, при описанието на граматическото значение “консекутивност” да се използват семантичните елементи [каузалност], [маркирано следствие], [±интенционалност], а при значението “финалност” елементите: [каузалност], [маркирано следствие], [+интенционалност], [+волиционалност].

Като приносен момент искам да изтъкна и мнението, изразено в дискусиата относно конкурентните (по отношение на изразеното граматично значение) на финалното подчинено изречение консекутивни изречения. Формално маркирани като консекутивни подчинени изречения са семантично близки на финални подчинени изречения, когато действието в главната част на изречението е маркирано като интенционално, а подчинената част съдържа модален глагол, който сигнализира волево усилие и неосъщественост на интендираното следствие и създава условия за реализиране на релевантния за финалния тип отношения семантичен признак "волиционалност". За Рудолф семантично еквивалентни са изречения като

Ich gebe dir das Buch, sodass du es lesen kannst/musst.

Ich gebe dir das Buch, damit du es liest.

По мое мнение вариантът с *können* може да се характеризира само като +интенционален, –волиционален. Няма фактори, които да определят действието в главното изречение като волево насочено към осъществяването на определена цел. Втората смислова част на сложната структура представлява интенционално осъщественото следствие (възможност да се прочете книгата) на първата смислова част. Не е така обаче при варианта – консекутивно изречение с *müssen* като реализация на финитната част от предикатната структура. Главното действие се извършва целенасочено. Причинителят на това действие преследва постигането на целта, да накара друго лице да изпълни волята му – да прочете книгата. Изречения от този тип са носители на финална информация. Те съдържат както признака [интенционалност], така и признака [волиционалност].

23. Статията "Zweisprachige Lexikographie und Translatologie im Magisterstudium – ein Versuch, gesellschaftlich formulierten Anforderungen entgegenzukommen" поставя акцент върху необходимостта като цяло обучението в магистърските програми на специалност "Немска филология" "Theoretische Grundlagen und Praxis der Übersetzung", "Angewandte Linguistik" и "Sprache – Kommunikation – Übersetzung" да бъде по-пряко обвързано с нуждите на пазара на труда и в този смисъл ориентирано към по-добрата професионална подготовка на абсолвентите. Отделните програми са представени с основните им цели, задачи и структура. Разгледани са по-подробно модулите, свързани с транслатология и лексикография, тъй като в тях основно студентите се подготвят за бъдещата си дейност като преводачи.

24. Статията "За теоретичното описание на конструкцията *Nominativus cum infinitivo*" представлява обособена като самостоятелна публикация основна част от дисертационния ми труд за придобиване на научното звание "доктор на филологическите науки" за тема: Zum Gebrauch infinitivischer Sätze mit explizitem Subjekt in der Bibelübersetzung (Neues Testament) von Wulfila. Ein Versuch gotisches Idiom vor dem Hintergrund übersetzungstechnischer Entscheidungen abzugrenzen und zu charakterisieren (вж. под номер 20).

25. В статията "Verfremdung in der Translation: Arten strukturell-formaler Inkongruenz am Beispiel der Bibelübersetzung (NT) von Wulfila" е разгледан въпросът за видовете структурно-формално несъответствие в готския превод на Библията (НЗ) от Вулфила. Посочено е, че за превода на Вулфила по принцип е характерен интерлинеарния преводачески подход, при който изискването за формално следване на изходния текст е повеля от най-висш ранг. Принципът е проекция на отношението към оригинала като към сакрален текст, заслужаващ абсолютна вярност. За преводната ситуация на ранносредновековните преводи на Библията (в това число и на готската Библия) е

характерно обаче и осъзнаването на ролята на преводния текст в богослужението, който трябва да осъществи връзката между Божието слово и народа. Това обстоятелство води неминуемо до отклонения от формата на изходния текст, когато съществува заплаха за накърняване на съдържателната страна на целевия текст. Задачата на преводача е да варира между тези две противоположни позиции и да взема решения във всеки конкретен случай за формално следване на оригинала или за отклонение от него. Изложението е концентрирано върху случаите, в които между базовия и целевия текст съществува диспропорция по отношение на формално-структурната идентичност. Те са подразделени на случаи с формално експлицитна и с формално неексплицитна диспропорция. Формално експлицитна диспропорция е налице, когато формата на оригинала е структурно парафразирана (напр. гр. инфинитивно изречение : гот. финитно изречение, гр. инфинитивно изречение : гот. номинална фраза), или когато е добавена или изпусната дума. Формално неексплицитна е диспропорцията, когато тя не е доловима на структурно-формално ниво. Промяната в този случай е осъществена на синтактично-функционално равнище и намира израз в преформулирането на реktionните отношения в целевата структура по отношение на матричния или на комплементирания глагол (при запазване или промяна на падежа на съотнасящите се в двата текста номинални фрази). Преводният подход при формално неексплицитно несъответствие може да бъде окачен като изключително икономичен, тъй като изходната структура изглежда в целевия текст оптически непроменена или само незначително променена. По този начин на преводача се предоставя идеалната възможност да имитира при превода формална близост с оригинала като в същото време се отклони от него, за да се съобрази с изискванията на родноезиковата норма. В този случай транслационните умения на преводача стоят в тясна връзка с чисто филологическото му умение да подбере от съществуващия набор в лексикона подходящ глагол (в определен граматико-категориален прочит), който да му позволи да оформи архитектурата на изречението по такъв начин, че манипулацията на базовия текст да остане незабелязана в целевата структура. Следователно дори при стриктно спазване на принципа на дословност съществуват преводачески прийоми, които позволяват следване и на родноезичната норма. Изложението не оставя място за съмнение, че Вулфила владее до съвършенство именно това изкуство.

26. В статията “Буквален” ли е готският превод на Библията (НЗ) от Вулфила?” е поставен на разискване въпрос, отнасящ се до типа преводна техника, характерен предимно за представящата корпуса на християнската идеология (ранно)средновековна преводна литература на готски и старобългарски. В немскоезичната научна литература готският превод на Библията се причислява към преводите от “интерлинеарен тип”, които олицетворяват най-ниската степен на преводна техника – превод на думи вместо на контекст. Основната цел на изложението беше да се покаже, че въпреки безспорния стремеж от страна на преводача на готската Библия да превежда дума за дума в числовия и позиционен порядък на гръцката база преводът не може непременно да се окачи като буквален или неадекватен. В същото време са направени паралели с концепцията на Константин-Кирил с цел да се докаже безспорното сходство на използваната от Константин-Кирил в старобългарските преводи на Библията преводаческа концепция и преводаческата концепция на Вулфила в състоялия се пет века по-рано готски превод. Посочено е, че в превода на Вулфила безспорно се документира присъствието на принципа за формално-изразна идентичност като пряко следствие на характерния за това време (а и през следващите няколко века) принцип за светостта и неприкосновеността на Светото писание. Същевременно е подчертано, че стриктното съблюдаване на принципа на формалното (количествено и позиционно)

съответствие между изходен и целеви текст не води до диспропорция между форма и съдържание в транслационния продукт, отличителен белег на т.нар. “буквален” превод, защото готският преводач с изключителна прецизност следи смисъла на гръцкия оригинал и не се колебае при недостатъчност на “пословния” превод да направи необходимите модификации, за да не допусне накърняване на съдържателната му структура. Вулфила дори така дозира преструктуриращата си намеса в създавания преводен текст, че често формалната идентичност между базов и целеви текст изглежда привидно напълно ненакърнена. Разликите проличават едва при морфосинтактическия анализ. Дори и в случаите, когато се налагат по-значителни трансформации на формата на текста-първоизточник, за да бъде предадено адекватно неговото съдържание, е налице изключителна пестеливост и внимателен подбор на езикови инструменти и похвати от страна на преводача. При това тези трансформации не се извършват на хаотичен принцип, а следват определена, очевидно предварително добре обмислена схема, което позволява да бъдат фиксирани в типологични матрици или модели. Повторяемостта на описателните преводни модели в готския текст при определени структурни конфигурации в базовия текст свидетелства за това, че преводачът не търси самоцелна вариативност. По този начин той съвсем целенасочено се самоограничава и в известен смисъл оправдава намесата си при преформулировка на изходната база. Това поведение на преводача говори за съзнателно следван принцип за минимално вмешателство във формално-изразния план на двата партниращи си текста или за стриктен самоконтрол в транслационния процес и създава чувство на сигурност у изследователя относно идиоматичния характер на използвания в този процес езиков материал. В заключение е направен генералният извод, че с превода на Библията на готски Вулфила е създал един много престижен текст, който по отношение на качеството на превода е напълно съпоставим със старобългарските преводи на Светите книги. Сходството между преводаческите концепции на Вулфила и Кирил се изтъква за първи път в специализираната литература.

27. В статията “За класификацията на глаголните предикати с комплементиран инфинитив въз основа на синтактическите им характеристики и поведение (върху материал от немски и от други сродни езици)” е обобщен натрупаният опит от дългогодишните ми занимания с употребата на инфинитива в развойни етапи на немския, в германския (готския) и в други сродни езици. Обект на разглеждане са валентно зависимите от глаголния предикат в главното изречение инфинитивни изречения. Основната цел беше в рамките на генеративно-трансформационния граматичен модел на описание и анализ да се покаже, че комплементирането на такива изречения е в зависимост от определени синтактически свойства на глаголните регенти. Те трябва да са в състояние или а) да осигурят референтността на фонетично елиминирания подлог на инфинитива чрез собствени аргументи, или пък б) да допуснат поради специалните си лексемни качества подлогът на инфинитива да се появи в техния рекурсивен обхват и да заеме синтактическата субектна или обектна позиция в надредната структура. В първия случай възникват контролни отношения между управляващата и подчинената структура или става въпрос за глаголни предикати с *контролни* свойства. В зависимост от синтактическата роля на контролиращата номинална инстанция в изречението матрица тези глаголи бяха подразделени на субектно- и обектноконтролни глаголи. Във втория случай синтактическата субектна или обектна позиция на предикатите в главното изречение се заема от номинал, който не декодира техни собствени аргументи, а само външния аргумент (подлога) на инфинитива. Ако такъв номинал заема позицията на подлога в управляващото изречение, то глаголните регенти са *новдигащи* или *Raising*-глаголи (също *nci*-глаголи),

а ако заема обектната им позиция, то те са глаголи с *exceptional case marking* свойства или *ЕСМ*-глаголи (също *aci-* или *dci-* глаголи). В схематичен вид от синтактическа гледна точка класификацията на глаголните предикати, които комплементират инфинитивни синтагми, беше представена по следния начин:

1. Глаголни предикати с *контролни* свойства или *контролни* глаголи
 - а) субектноконтролни глаголи
 - б) обектноконтролни глаголи
2. Глаголни предикати с *повдигащи* свойства или *повдигащи* (също *pci-*) глаголи
3. Глаголни предикати с *exceptional case marking* свойства или *ЕСМ*- глаголи
 - а) *aci-* глаголи
 - б) *dci-* глаголи

Класификация на управляващите инфинитивни изречения глаголни предикати с оглед на синтактическите им характеристики и поведение за немски и други сродни езици се предлага за първи път в специализираната научна литература.

28. Статията "Hat das Gotische eine mit der Konstruktion des Dativus cum infinitivo (Dci) in den slavischen Sprachen vergleichbare Konstruktion?" представлява обособена като самостоятелна публикация основна част от дисертационния ми труд за придобиване на научното звание "доктор на филологическите науки" на тема: Zum Gebrauch infinitivischer Sätze mit explizitem Subjekt in der Bibelübersetzung (Neues Testament) von Wulfila. Ein Versuch gotisches Idiom vor dem Hintergrund übersetzungstechnischer Entscheidungen abzugrenzen und zu charakterisieren (вж. под номер 20).

29. В статията "Probleme der Methodologie sprachgeschichtlicher Untersuchungen" се разискват проблеми, които засягат изграждането на т. нар. "вторична езикова компетентност", както и реално съществуващата опасност при диахронни изследвания от субективни преценки и оценки поради механична проекция на познания за съвременния език върху езика от по-старите му етапи на развитие. В тази връзка са показани възможности за повишаване степента на обективност при такива изследвания. Основният акцент е поставен върху методологически проблеми, свързани с работата с преводни текстове от по-стари езикови периоди. В полезрението на читателя е поставен личният опит, придобит в работата с текстовата база, която предлага готският превод на Библията (НЗ). Показано е, че анализът на ексцерпирания езиков материал във връзка с композиционно многопластовите синтактически явления, каквито са констукциите *Accusativus cum infinitivo*, *Dativus cum infinitivo* и *Nominativus cum infinitivo*, е станал възможен едва след разработката и прилагането на специални универсални типологични матрици, съдържащи категориално-граматични идентификационни признаци. При изработването им е използван динамичен подход, който обвързва генезата със същността на изследваните категории, като в същото време е търсена опора както в диахронни, така и в синхронни данни и теоретични постановки. Решаващото предимство от използването на такива типологични инструментариуми при диахронни изследвания (особено при анализа и оценката на преводни текстове от по-стари езикови периоди) се състои в това, че изследователят разполага със сигурни критерии при анализа на езиковите данни и не трябва да прибегва до вземането на решения единствено въз основа на собствената си интуиция. Следователно резултатът е от подобна методология може да се разглежда изцяло като положителен с оглед на постигнатата степен на обективност на съответното изследване.

30. В статията "Sind Verben wie *brennen*, *kennen*, *senden* und *wenden* morphologisch als 'Mischverben' analysierbar?" се разглеждат проблеми, свързани със спецификата на

спрежението на глаголите *brennen, kennen, nennen, rennen, senden* и *wenden* в съвременния немски език. В съвременни практически граматика тези глаголи често се причисляват към морфологическия подклас на т. нар. “смесени” глаголи или на глаголите, чиито форми показват едновременно признаци на силни и слаби глаголи. Основната цел беше да се покаже, че синхронното разглеждане на глаголите *brennen, kennen, nennen, rennen, senden* и *wenden* като “смесени глаголи” е в противоречие с историческите факти и с историческия развой на формите на тези глаголи. В хода на изложението се наложи да бъде уточнена разликата между понятието “смесени” глаголи и глаголи със “смесено спрежение”. Редно е с понятието “смесени глаголи” да се обозначават глаголи, чиито основни морфемни съдържат както коренна флексия (отглас), така и дентален суфикс и по този начин са носители на характеристики и на силните и на слабите глаголи. В съвременната немска глаголна система броят на глаголите, които образуват основните си форми едновременно с отглас и с дентален суфикс е ограничен до следните: *bringen*, претеритопрезенциите *wissen, können, dürfen, sollen, mögen, müssen* и глагола *wollen*. За темпоралната парадигма на глаголите със “смесено спрежение” е характерна вариацията на отделни слаби и силни основни форми (най-често без разлика в значението) като напр. при глаголите *backen, falten, glimmen, hauen, melken, salzen, saugen, stecken* и др. Терминологичното разграничаване между “смесени” глаголи и глаголи със “смесено спрежение” представлява особен принос на разработката. Глаголите *brennen, kennen, nennen, rennen, senden* и *wenden* не могат да бъдат причислени нито към “смесените” глаголи, нито към глаголите със “смесено спрежение”, тъй като те никога не са имали или развивали силни форми. Тези глаголи представляват реликти на първоначално особено многочислената група слаби глаголи, образувани с герм. суфикс *-jan*. Тъй като в ствн. (с изключение на краткосрочните *jan*-глаголи, чиито корен окончва на западногерм. удвоени медии, ликвиди, назали и */s/*) тематичният вокал */il/* (< герм. */j/*) е стоял само в презенс, в претеритум обаче пред денталния суфикс е бил синкопиран рано, повечето представители на слабия *jan*-клас са подложени в презенс на позиционно обусловена фонетична промяна, при която */al/* пред */il/* (< герм. */j/*) преминава в */el/*. Този преглас в презенс обхваща в срвн. период също и вокала */ul/*, както и дългите вокали и дифтонги */âl, ûl, îl, luol* и */ou/*. В претеритум и при флектирания партицип претеритум все още няма преглас на коренната гласна. Т. нар. “Rückumlaut” в тези форми е премахнат през ранно- и нововисоконемския период по образец на инфинитива в резултат на силни унификационни процеси. Само глаголите *brennen, kennen, nennen, rennen*, а също и атематичният глагол слаб глагол *denken* остават напълно встрани от това развитие и демонстрират днес форми с комбинаторна вокална промяна (преглас) в презенс, датираща от предств. период. Особеното при глагола *senden* е, че новообразуваните темпорални форми с */el/* са носители на значение, което е различно от това на старите регулярни форми с фонетичен преглас само в презенс. При глагола *wenden* съдържащите непрегласено */a/* претеритални форми постепенно отстъпват пред новите с */el/* по модел на инфинитива.

31. Статията “За възможностите за субектно индициране на комплементирани инфинитивни изречения (на базата на материал от немски и от други сродни езици)” представлява своеобразно обобщение на цялостните ми наблюдения върху употребата на инфинитива в развойни етапи на немския, в германския (готския) и в други сродни езици от 1981 година насетне. В нея е разгледан проблемът за начините на сигнализиране на подлога на инфинитива с вербално поведение в тези езици. Разгледани са случаите с лексикално подтиснат или с PRO-подлог на инфинитива и тези с лексикално изразен подлог на инфинитива, а това са т. нар. *nci-*, *aci-* и *dci-*

конструкции. Направен е генералният извод, че по отношение на *отразяването на подлога* на инфинитива от типа на познатия ни в германските, романските и славянските езици са възможни две опции: 1. Подлогът на инфинитива е *сигнализиран имплицитно*. Той не присъства фонетично, а се подразбира или е контролиран от референциално идентична субектна или обектна номинална фраза в надредната структура (= антецеденс). 2. Подлогът на инфинитива не е обвързан с пръсъщ на изречението управител номинал. Той е *сигнализиран експлицитно* или *явно*. В резултат на това възникват т. нар. конструкции *nominativus cum infinitivo*, *accusativus cum infinitivo* и *dativus cum infinitivo*. В генеративистичен план в първия случай става въпрос за фонетично „изтриване“ (*Equi-NP-Deletion*) на подлога на инфинитива, а във втория за „повдигане“ (*Raising*) на подлога на инфинитива в субектната позиция на изречението матрица или за „приписване“ на падеж (акузатив или датив) на подлога на инфинитива „по изключение“ „отвън“ (*Exceptional-Case-Marking*). По този начин са реализирани двете възможности, зададени в системата на тези езици – от една страна да се комплементират инфинитивни изречения при кореферентност на субектната NP на инфинитива с номинални конституенти (в синтактическите позиции на подлога или допълнението) на изречението матрица, а от друга страна да се приобщават инфинитивни изречения и при липсата на такива конституенти. Изясняването на опциите за субектно индициране на комплементирани инфинитивни изречения за немски и други сродни езици се предлага за първи път в специализираната научна литература.

Като особен принос искам да посоча доказването на несъстоятелността на твърдението, че инфинитивните изречения/конструкции за разлика от изреченията, съдържащи финитна глаголна форма, „никога“ нямат подлог. Това, което инфинитивните изречения действително нямат, е собствена синтактическа позиция за подлог, защото в тях глаголната фраза е формулирана нефинитно, а това задължително е свързано със загуба на съгласувателните ѝ признаци. В същото време семантическата връзка между инфинитивното действие и неговия носител/получател изобщо не е прекъсната. Подлогът на инфинитива е винаги референтно уточнен. Разликата е единствено в това, че при инфинитивните изречения със скрит подлог детерминацията на предмета на предикацията (реализиращ се като подлог във финитна структура) се поема от кореферентна номинална фраза (подлог или допълнение), която е органическа част от главното изречение. При инфинитивните изречения с явен подлог обаче предметът на предикацията е сигнализиран в номинална фраза, която морфосинтактически само имитира поведението на конституент (подлог или допълнение) в надредната структура, без да може да установи семантико-логически контакт с глаголния управител.

32. В статията „Die Sprache früher Bibelübersetzungen – ‘Experimentiersprache’ erster volkssprachlicher Schriftlichkeit im Gefolge spätantiker und frühmittelalterlicher Globalisierungsprozesse in Europa“ в центъра на вниманието са особеностите на езика в ранни преводи на Библията като превода на готската Библия (НЗ) от Вулфила (4. в.), старобългарския превод на Светото писание (9. в.), превода на Евангелската хармония на Тациан (9. в.). В тази връзка е обърнато внимание на протеклите през късната античност и ранното средновековие глобализационни процеси във връзка с приемането на Християнството в Европа и с необходимостта от нов медиум в религиозната комуникация, който да направи учението на Христос достояние на новопокръстените народи. Именно тази нова комуникационна ситуация трябва да се разглежда като първопричината за възникването на прага на Средновековието на християнско-религиозната книжнина на несвещени езици като готския, немския или българския.

Общото между тези езици е, че те не разполагат по това време със собствена писмена система, нито пък с някаква книжовна традиция. Началното писмено фиксиране на готския и старобългарския (както и отчасти на старовисоконемския) дължим на отделни личности, ангажирани с разпространяването и утвърждаването на новите религиозни идеи – на епископ Вулфила, на апостолите Кирил и Методий, на неизвестния преводач на ствн. Евангелска хармония на Тациан. С оглед на пионерския характер на тяхното дело създадените първи писмени варианти на тези народни езици (диалекти) могат да бъдат разглеждани като “експериментални” езици. Тези езици възникват в процес на превод и имат подражателен характер, защото преводачът съвсем съзнателно се стреми да превежда дословно сакралния текст. Въпреки това в писмените свидетелства за тези езици е съхранен идиоматичен езиков материал, който е надеждна база за научното им проучване и описание. Това обстоятелство е свързано с осъзнатата необходимост чрез преводния текст словото божие да стане разбираемо за широките народни маси. Преводачите на Библията от Вулфила насетне се ръководят от новаторската концепция, при която идентичност между оригинал и целеви текст се цели не само във формален, но и в съдържателен план. Чрез приемането на Християнството процесът на писмено фиксиране на някои германски, както и на славянски народни езици попада в мощната писмена традиция на едни от най-значителните културни езици в Европа – гръцкия и латинския. Говоримият народен език е изправен пред огромното предизвикателство да изрази новата християнска култура в идеен и материален план. Тук трябва да бъде отчетена решаващата роля на преводача. Комуникативният успех на възникналите в рамките на мащабен езиков експеримент писмени народни езици като готския, старовисоконемския, старобългарския се дължи в значителна степен на високото реноме и филологическата гениалност на своите “създатели”. Именно заради своя престижен характер преводните текстове получават признанието на широки слоеве на съответната езикова общност и служат като текстове образци, които притежават потенциала при определени условия да проправят пътя към формиране на нормативната система на книжовния език.

33. Възникването на книгата “Morphologische Sonderklassen im Verbalsystem des Gegenwartsdeutschen und ihr sprachhistorischer Hintergrund (mit einem Vorschlag für ihre Einbeziehung in eine synchrone Klassifikation der verbalen Flexionstypen)” е до голяма степен тясно свързано с лекционните ми курсове по История на немския език (Увод в старо-, средно- и ранновисоконемския) в специалността Немска филология на СУ “Св. Кл. Охридски”. Тъй като те принципно са конципирани така, че преподаваният диахронен материал да послужи за обяснението на редица фонологически, морфологически и синтактически явления в съвременния немски език, в този труд си поставих задачата преди всичко да изясня историческите първопричини за морфологическите особености (в смисъл на отклонения във формобразуването от това на т. нар. силни и слаби глаголи) на определени глаголи или групи глаголи в глаголната система на съвременния език като проследя развитието на флексивните им форми в старо-, средно- и раннонововисоконемския езикови периоди. От друга страна историческият преглед и изясняването на диахронно обвързаните специфики в спрежението на тези глаголи трябваше да послужи за уместното им и рационално включване им в една обща класификационна система в синхронен план, тъй като се оказа, че в синхронните класификации съществуват значителни различия и противоречия по отношение на субкласифицирането именно на такива глаголи. За целта беше разработена идентификационна матрица, състояща се от два вида биполарни маркери – разграничаващи класовете маркери (или маркери с дистинктивна функция) и служещи за подразделянето вътре в класовете маркери (или маркери с

редундантна функция). Като дистинктивни маркери при обособяването на отделните класове бяха използвани признаците \pm вътрешна флексия (отглас) и \pm външна флексия (дентален суфикс). Като маркери за субкатегоризиране в рамките на класовете послужиха следните: \pm променлива флексия в презенс (умлаут, *e-i*-алтернация); \pm елиминиран умлаут; \pm граматическа смяна; \pm суплетивност; \pm окончание 1./3. ед. ч., презенс, индикатив; \pm окончание 1./3. ед. ч., претеритум, индикатив; \pm ge-префикс при партицип претеритум. С помощта на идентификационната матрица бяха селектирани класовете “силни”, “слаби” и “смесени” глаголи, като във всеки един клас бяха разграничени регулярен случай и отклонения от него. Именно в рамките на отклоненията от регулярния случай бяха оформени подгрупи от глаголи с особено формообразуване. При съблюдаване на надредни характеристики в класификационната макрорамка бяха включени и глаголи със смесена флексийна парадигма, както и омонимни силни и слаби глаголи с разлика в изразяваното значение.

Като основни приносни моменти на работата могат да бъдат изтъкнати следните:

- a) В книгата детайлно и пространно е представено развитието на флексията в различните исторически етапи на немския език (с препратки при необходимост към германския, респ. готския и индогерманския) до днес на глаголите с особености във формообразуването, а това за претеритопрезентциалните глаголи, глаголет *wollen*, глаголет *bringen*, глаголите с т. нар. „Rückumlaut“, глаголите със суплетивно образуване на формите, глаголет *werden*, глаголите със смесена парадигма, омонимните силни и слаби глаголи, силните глаголи с граматическа смяна, силните глаголи с особености в презентната парадигма (без умлаут или без алтернация *e-i* в 2./3. л. ед. ч.). По този начин флексийно-парадигматичните специфики на тези глаголи на синхронно равнище са показани като пряко следствие от историческия развой на езика.
- b) Ясно са очертани разликите в понятията “смесени глаголи” и “глаголи със смесена парадигма”.
- c) Глаголите със смесена парадигма са субкласифицирани с оглед на етапа на развитие на прехода от силен към слаб тип спрежение.
- d) При омонимните силни и слаби глаголи с разлика в изразяваното значение са изяснени причините за възникване на омонимия от една страна поради развитие на нови семми в процеса на преход от един към друг тип спрежение, а от друга поради настъпили регулярни вокални промени, довели до звуково и графично съвпадение на самостоятелни първични (силни) и производни (слаби) глаголи с или без етимологическа връзка. С оглед на първопричината за възникването на омонимия глаголите са класифицирани в подгрупи.
- e) Уточнен е списъкът на силните глаголи с граматическа смяна при образуване на основните форми в съвременния немски език.
- f) Уточнен е списъкът на силните глаголи без умлаут в 2./3. л. ед. ч. презенс в съвременния немски език.
- g) Уточнен е списъкът на силните глаголи без алтернация *e-i* в 2./3. л. ед. ч. презенс в съвременния немски език.
- h) Предложена е синхронна класификация на глаголите в немския език на базата на флексийния им тип и при съблюдаване на диахронното развитие. Основните предимства на тази класификация са:
 - използването на единни класификационни критерии, ориентирани към образуването на презентните и претеритални темпорални форми (специфициращи класа признаци);
 - обхващането на специфициращите класове признаци в инструментариум, съдържащ дистинктивни (отличаващи класа) и редундантни елементи, с

помощта на който ясно можаха да бъдат разграничени отделните класове, както и регулярен случай на формообразуване и отклонение от него във всеки отделен клас;

- включването на морфологично отклоняващите се от регулярния случай глаголи (класове глаголи) в класовете на силните, слабите и смесените глаголи и тяхното субкласифициране въз основа на характерните за класа редувантни признаци;
- селектирането на вербалните класове с надредна характеристика: глаголи със смесена парадигма и омонимни силни и слаби глаголи с разлика в значението;
- терминологичната еднозначност и структурната прегледност на класификационната схема;
- пълното съответствие между синхронни и диахронни данни.

II. Речници:

34. Речникът на “неверните приятели на преводача” (български-немски) е единственият по рода си в българската лексикографска практика. Целта на този речник беше да предложи на българския читател значителен набор от двойки думи, които са показателни за явлението “неверни приятели”. Експлицирайки семантичните разлики и несъответствията в употребата на съставящите двойката “неверни приятели” думи, сме се опитали да насочим вниманието на изучаващите и ползващи немски българи към случаите на възможна междуезикова интерференция и по този начин да ги предпазим от неприятни езикови грешки. Речникът няма претенции за изчерпателност (включени са около 500 двойки), но несъмнено представлява един справочник, който улеснява българския потребител, както в овладяването на чуждия език, така и в преводаческата му практика.

35. В конципирания с оглед на съвременните постижения на лексикографската наука и практика в рамките на международен българско-немски лексикографски проект под ръководството на проф. д-р Павел Петков и проф. д-р Карл Гутшмид голям “Българско-немски речник” (130 000 думи и устойчиви словосъчетания) участвам като автор на буквата К и на части от буквите Г (от *ga* до *гълтка*) и П (от *post* до *поям*).

36. + 38. Универсалният немско-български речник на PONS (102 000 заглавни думи) е един напълно нов двуезичен речник, който включва актуална лексика, както от областта на реалното ежедневие, така и от областта на бизнеса, правото, информатиката, техниката, медицината, екологията и много други. Речникът изобилства от нови думи и заемки, навлезли в немския език през последните години, особено в сферата на комуникациите и интернет (напр. *Datenautobahn*, *Cyberspace*, *Gangway*). Отражена е и европейската терминология, свързана с настъпилите в глобален мащаб промени и нововъведения (напр. *Europäische Union*, *Europäischer Binnenmarkt*). Специално внимание е отделено на регионалните различия между немския език в Германия, Австрия и Швейцария. При това положение става очевидно, че не беше възможно да се намерят готови решения за предаване на немската лексика на български в циркулиращите на българския книжен пазар речници, повечето от които предлагат в много случаи твърде амортизирана вече лексика. Този факт сам по себе си предполага абсолютно новаторство при намирането на подходящи еквиваленти в българския език. Нещо повече, оказа се, че дори при стандартната лексика в повечето случаи е невъзможно, да се обработи зададеният чужд езиков материал, като се търси опора в някой от вече съществуващите немско-български речници. Дори в утвърдения на

българския пазар двутомен немско-български речник на Българската академия на науките (първо издание 1965 год.) в не малко случаи се срещат доста проблемни предложения за отразяване значението на немската лексика в български, както и неприятни грешки, срв. напр. разработката при немската дума *Bahre*: 1. смъртен одър, ковчег: *auf der Bahre liegen* умрял съм; *прен. von der Wiege bis zum* (sic! – Е. Д.) ~ от люлката до гроба; 2. дървена носилка за ранени, умрели, с тази на PONS: носилка *ж*; (*Toten~*) *скара за поставяне ковчеза по време на траурна церемония*. Ще си позволя да дам още един пример с разкриването на полисемията на немския глагол *aufdecken*, срв. данните в речника на БАН: 1. покривам, застилам (маса); разстилам (*и без Obj.*) (покривка на маса); 2. откривам, разкривам, *и прен.* (престъпление, лицето си, гроб, предисторическо селище, вина, злоупотреба); 3. *die Karten* ~ играя с открити карти (*и разг.*), и в речника на PONS: I. *vt* 1. (*Bett, Tischtuch*) свалям 2. (*Karten*) откривам, свалям 3. (*enthüllen*) разкривам, разбулвам II. *vi* (*Tisch decken*) сервирам. Като участник в изработването и редактирането на речника на PONS, смятам, че постигнатото никак не е малко, както по-отношение на разработването на полисемията на заглавните думи с оглед на предаването им на български, така и по отношение на приведените като съответствия български кореспонденти. Като редактор на 2/3 от речниковите статии положих максимални усилия за по-точното и правилно превеждане на немските идиоматични изрази на български. Получавам много добри отзиви за речника от преводачи, учители, ученици, които работят активно с него. Нашият речник стана за много от тях “речникът, без когото не мога”.

37. Издаденият от Атлантис КЛ през 2009 г. “Българско-немски речник” (88 000 думи и изрази) представлява съкратен вариант на излезият от печат през 2001 г. голям “Българско-немски речник”. Съкращенията обхващат предимно редки и остарели думи, тясноспециализирани термини из областта на науката и техниката, както и производни думи, при които не се наблюдават отклонения от правилата за тяхното образуване. В същото време в речника са добавени нови думи и значения, придобили по-широка употреба през последните години. По този начин речникът е не само актуализиран, но и по-добре адаптиран към новите условия на употребата му и към изискванията на модерния потребител.

III. Редакции:

38. Вж. под номер 36.

39. Преводът на претърпялата 27 издания в Германия книга на Себастиан Хафнер “Бележки за Хитлер” на български език представлява заслужаващо уважение постижение за Величка Стефанова. Преводачката се е справила особено добре с подбора на лексиката. Също и на стилистично равнище при превода е постигната висока степен на адекватност. Слабости бяха регистрирани предимно на морфосинтактическо равнище. Основно осмислянето на синтактическата структура на немския изходен текст често е затруднявало Величка Стефанова, което на доста места беше довело до сериозни отклонения в съдържателния план на целевия текст. Наблюденията ми от редактирането на тази книга залегнаха в концепцията на магистърския курс “Редакция на преводен текст”.

IV. Съставителство:

40. Издаването на книгата “Юбилеен сборник по случай 100-годишнината на Жана Гълъбова” беше иницирано от катедрата по Германистика и скандинавистика на Софийския университет “Св. Климент Охридски” в мое лице и от Института за литература към Българската академия на науките в лицето на доц. Рая Кунчева. Изданието е посветено на дългогодишния преподавател в катедрата по Немска филология на Софийския университет Жана Николова-Гълъбова. В центъра на научните интереси на Жана Николова-Гълъбова стоят въпроси, свързани с творчеството на Лесинг, Гьоте и Шилер, на немските романтици, на Ницше, на Томас Ман, с рецепцията на немската литература в България, включително проблеми на превода, и не на последно място на немската граматика. Жана Николова-Гълъбова е съавтор с проф. Константин Гълъбов на немско-български и българо-немски фразеологичен речник. Също и като преводач на Шилер и Ницше Жана Николова-Гълъбова има траен принос в българската култура. В сборника са включени научни разработки в следните тематични области: Немска литература и въпроси на литературната наука, Немска философия, Българско-германски културни отношения, Преводаческо изкуство и теория на превода, Езикознание и Лексикография, Жана Николова-Гълъбова и българската литература.

41. Книгата “Българо-германски отношения през Средновековието” представлява сборник с отбрани публикации на доц. Боян Джоанов. Сборникът е посветен на 90 годишнината от рождението му. В центъра на научните търсения на Боян Джоанов стоят изследвания, свързани с българо-германските отношения и връзки през ранното и по-късно Средновековие, затова в този сборник са избрани и поместени негови разработки, спадащи именно към тази област. Изследванията бяха обособени в следните подгрупи: Изследвания, свързани с протобългаристиката, Изследвания, свързани с Кирило-Методиевата мисия във Великоморавия, Изследвания, посветени на богомилството, Изследвания, свързани с рударството на Балканите.

V. Рецензии:

42. Българската граматика “Bulgarische Grammatik. Morphologisch-syntaktische Grundzüge”, която рецензирах, е разработена под научното ръководство на проф. Василка Радева в рамките на международния научен проект „Интеркултурно обучение в немско-български контекст“, финансиран от Фондацията Фолксваген и реализиран в Института Германикум (понастоящем Център за европейски и германски изследвания) на Софийския университет „Св. Климент Охридски” и Института Булгарикум на Сарландския университет, Сарбрюкен (Германия). В рамките на същия проект беше изготвена и „Немска граматика в съпоставка с граматиката на българския език“ (вж. под номер 10). В рецензията бяха направени критически бележки основно във връзка с начина, по който е разработена главата за българските предлози и то с оглед, както на усвояването, така и на употребата им в езиковата практика, както и с крайно недостатъчното представяне на съюзите в български. Тези критически бележки в никакъв случай не могат да омаловажат постигнатото от авторитетния авторски колектив на единствената по рода си в България и Германия българска граматика в съпоставка с граматиката на немския език. Цялостната ми оценка за този граматичен опит е, че той е много сполучлив и че ще бъде изключително полезен за немците, изучаващи български като чужд език. Със сигурност обаче граматиката ще представлява интерес за един много по-широк кръг читатели и потребители, в това число и за българи германисти, за които погледът към чуждия език от гледна точка на майчиния ще се окаже, както се оказа при мен, един твърде обогатяващ аспект.

VI. Отзиви:

43. Отзивът “Борис Парашкевов на шейсет години” в рубриката “Годишнини” на реномираното списание “Съпоставително езикознание” е един опит да се направи творчески портрет на нашия изтъкнат езиковед и преводач – проф. д-р Борис Парашкевов, по повод на неговата юбилейна годишнина, и да се изтъкне неговият принос в езиковедската наука и преводаческата практика. Това предполагаше основно запознаване с трудовете му и осмисляне на приносните моменти в тях. В този смисъл отзивът представлява и един своеобразен обзор и оценка на творческите изяви на проф. Парашкевов в извървения от него до шейсетата му годишнина творчески път.

44. Отзивът под надслов “*Zidele amatambo*: За Боян Джонов и неговите трудове” представлява уводната част на сборника с отбрани съчинения на доц. д-р Боян Джонов под надслов “Българо-германски отношения през Средновековието” и има за цел да представи неговата творческа биография и неговите трудове. Трудовете на Боян Джонов са представени в четири тематични раздела: Изследвания, свързани с протобългаристиката, Изследвания, свързани с Кирило-Методиевата мисия във Великоморавия, Изследвания, посветени на богомилството, Изследвания, свързани с рударството на Балканите. Изтъкнати са приносните им моменти. Подчертана е дълбоката им същност, безспорната им значимост за науката, както и изключителната добросъвестност, високата начетеност, ярко изявените аналитични способности и тънката прозорливост на техния автор. За мен беше висока чест и удоволствие да представя тези трудове.

VII. Електронни скриптове:

45. + 46. Двата електронни скрипта “Einführung in das Althochdeutsche” и “Einführung in das Mittel- und Frühneuhochdeutsche” представляват електронен вариант на лекционните ми курсове по История на немския език, част I: Увод в старовисоконемския и част II: Увод в средно- и раннонововисоконемския. Публикуването им онлайн е изключително улеснение за студентите, които по време на лекция си водят само кратки записки и могат да се концентрират върху съдържанието и същността на преподаваната тема. Лично за мен като преподавател ползата е също голяма, защото мога да изложа материята в устна форма спокойно и значително по-пространно.

